

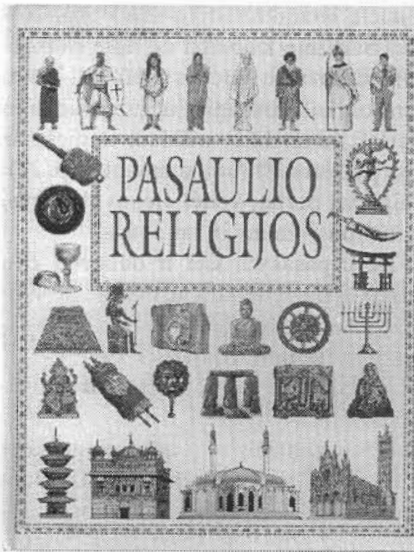
lo; ant [...] įsakymų kabo visas Įstatymas ...; daryti Dievo valią; angelų septynios slogos (Kv: negandos); žolyno gėlė; na, o šis pavyzdys, liudijantis apie menką kalbos jausmą, privers nusišypsoti turbūt kiekvieną: Aš [Paulius] pasodinau, Apolą aplaistė, o Dievas augino (1 Kor 3, 6; aplaistyti galima staltiesę arba prastai, paskubomis palaistyti gėles). Į akis krenta ir tai, kad vertėjas panaudojo aibę skolinių (senojoje versijoje jų nėra), kuriuos supras ne kiekvienas, be to, jie nepaprastai gadina stilių, todėl, pavyzdžiui, vokiškuose vertimuose (ką ir kalbėti apie Liuterio) tarptautinių žodžių išvis nėra.

Čia pateikti pavyzdžiai ir jų analizė, žinoma, nėra išsamūs, tačiau leidžia daryti pakankamai aiškias išvadas. Naujoji versija priskirtina prie pažodinių vertimų; beje, tai vienintelis tokio tipo vertimas tarp visų šiuolaikinių lietuviškų variantų. Tačiau tai skamba kiek paradoksaliai. Kaip rodo pavyzdžiai, pažodiskumas ne visada garantuoja tikslumą; be to, kalba dažnai tampa nesklaidi, o tai dar labiau komplikuoja mintį. Be abejo, šioje versijoje pateikiama nemažai vertingos informacijos, todėl kartu su kitais vertimais ji gali būti tikrai naudinga asmeninėms Šventojo Rašto studijoms. Tačiau vargu ar šis naujas leidimas taps populiarus Lietuvos katalikų ir protestantų bendruomenių gyvenime, kuriame neginčijama pripažinimą gavo kun. Česlovo Kavaliausko ir kun. Kostio Burbulio vertimai, o evangelizaciniame darbe pirmenybė vis dar teikiama senajai šio vertimo versijai.

Pranas Misiūnas

Meredith S. Pasaulio religijos / Konsultavo Dr. Vivienne Baumfield ir Wendy Dossett. – K.: Šviesa, 1997. – 64 p. – 5 000 egz.

„Pasaulio religijomis“ pavadintas žinynas tarsi po didinimo stiklu išryškino, kuo ketinama penėti mūsų visuomenę, ištroškusių elementarių religijų istorijos žinių, ir kokia leidybinė politika bus (ir jau yra) pasirinkta: kuo daugiau

Dail. Nicholas Hewetson

paveikslėlių, kuo mažiau kuo primityvesnio teksto ir kuo daugiau kokakolinio dizaino. Reikia pasakyti, ši knyga skirta vaikams ar silpno intelekto žmonėms (gal dėl to jos tiražas palyginti didelis – 5 000 egz.). Bet tai ne pateisinimas, nes vaikai nebūtinai laikytini kvailiais; jiems rašant reikia ypatingos atidos ir atsakomybės. Paprastas skaitytojas juolab nemulkingas; jo silpnapročių nereikėtų laikyti vien iš pagarbos knygą perkančiam žmogui.

Keli žodžiai apie šią fantastišką knygėlę, „Šviesos“ leidyklos albumėlį, kurio dizainas aiškiai rodo, kad apipavidalintojai anksčiau dirbo saldainių popierėlių paišytojais.

Patį Susan Meredith, šiaip ir rimtesnių darbų parašiusi autorė, čia aiškiai pateikė visišką chaosą, kiek galima spręsti, daugybę dalykų perleidusi konsultantams. Rašyti minimalistinį tekstą yra labai sunkus darbas. Klaidos ir nesąmonės pilasi viena po kitos.

„Įvade“ sakoma, kad šios knygos tikslas – kalbant apie religijas, „kiek galima objektyviau ir etiškiau paaiškinti pagrindines idėjas“ (p. 3). Bet juk šie dalykai nedera tarpusavyje! Jeigu aiškinaime objektyviai, tai kam dar tas „etiškumas“? Jei aiškinaime „etiškai“, tai objektyvumo nėra ko tikėtis. Kitame sakinyje pateikiamas visiškas absurdas, nuo kurio šiaušiasi plaukai: tariama, kad pasaulyje yra šešios didžiosios religijos, ir

prie išties tokiomis laikomų induizmo, judaizmo, budizmo, krikščionybės, islamo priduriamas...sikhizmas (iki šiol lietuviškai rašytas sikhizmas, nors tiek to)! Pastarojo įtraukimas nemotyvuojamas, tik čia pat siūlomi didžiųjų religijų požymiai: „Jos turi daugiausia išpažinėjų ir yra paplitusios daugelyje pasaulio šalių, o ne tik tose vietose, kur atsirado“. Tarkime, kad taip. Bet juk sikai ar sikhai gyvena Indijoje ir Pakistane, galbūt keli tūkstančiai – tegu ir keli šimtai tūkstančių – dirba taksistais New Yorke ir kituose Amerikos didmiesčiuose, kur jie knygos autoriams ir krito į akis. Dėl šios priežasties ir dėl to, kad sikhai nešioja turbanus, barzdas ir apskritai yra dailūs vyrai, sikhizmas „tapo“ didžiaja religija. Bet jeigu pasiremsime knygos autoriais, prie didžiųjų pasaulio religijų tektų priskirti ir konfucionizmą bei daoizmą (šias religijas išpažįstančių kinų pasaulyje nepalyginamai daugiau nei egzotiškųjų sikhų), mormonizmą (mormonai gyvena ne tik Solt Leik Sityje ir ne tik JAV), munizmą, šintoizmą (japonų, gyvenančių už savo salų ribų, ne mažiau negu sikhų) ir t. t. Religijų istorikai jau pusę šimtmečio daugmaž yra sutarę, ką laikyti didžiosiomis pasaulio religijomis, ir šeštąją paprastai laikomas manicheizmas.

„Kai kurie žmonės atsisako oficialiai išpažinti savo religiją, mano, kad tai yra jų asmeninis reikalas“ (p. 3) – visiškai neaišku, ką norėta pasakyti. Žmonės, manantys, kad savos religijos išpažinimas yra jų asmeninis reikalas, teisūs. Gal čia norėta pasakyti, kad ne visi žmonės išpažįsta tas religijas, kurių aplinkoje gimė? O gal čia kalbama apie tokius žmones, kurie savo oficialiąją religiją išpažįsta slapta?

Po dviejų eilučių, kurias nuo eilinio idiotizmo priepuolio gelbsti tik tai, kad jose užsimenama apie statistiką, prasideda poskyrėlis „Geografija ir religija“. Atleiskit, bet jį pacituosiu visą:

Kai kurie religijose egzistuojantys skirtumai iš dalies priklauso nuo to, kur ją išpažįstantys žmonės gyvena. Šioje knygoje nenagrinėjamos tos tradicijos, kurios daugiau susijusios su geografija, o ne su religija. Pavyzdžiui, vedybų sandė-

rių paprotys (kai tėvai sūnui ar dukrai patys išrenka santuokos partnerį) paprastai būdingesnis tam tikrai visuomenei, religija neturi su juo nieko bendra. (P. 3)

Kyla klausimas: kuo čia dėta geografija, jei kalbama apie visuomenę, ir atvirkščiai? Poskyris pradedamas, mįslingai aiškinant apie religijos ir geografijos koreliacijas, o baigiamas sociologine fraze, be to, yra neteisingas, nes ką jau ką, o santuokos realijas lemia religijoje ir mituose slypinti precedentika. Rašoma „iki K.“ ir „po K.“, nors priimtos santrumpos „iki Kr.“ ir „po Kr.“, t. y. iki ir po Kristaus. Siūlomas mums gerai pažįstamas „p. m. e.“, tai yra „prieš mūsų erą“, matyt, šitai rūpinantis „kitomis religijomis“, kurioms Kristaus vardas gali pasirodyti nemalonus. Tebūnie, bet kas nuo to pasikeičia? Vis tiek „m. e.“ skaičiuojama nuo Kristaus gimimo...

Pažvelkime, koks nelogiškumą ir klaidų srautas tame pačiame puslapyje, pirmajame... Jeigu mėginčiau analizuoti antrąjį puslapį, šis straipsnelis apskritai niekada nesibaigtų.

„Didžiojoje Britanijoje (...) valstybinėse mokyklose vyrauja krikščionybės kultas“ (p. 8) – taip ir matai vargšus britaniukus, mokyklose atnašaujančius „krikščionybės kultui“! Arba: „Krikščionybė tai krikščionių religija“ (laimė, kad ne zenbudistų), „Jėzus buvo žmogus, kuriam pasekėjai suteikė Kristaus titulą“ (p. 30), nors ten pat pastebima, kad „Jėzus buvo žydas“. O gimė Betliejuje, nes ten Juozapas ir Marija „buvo atėję mokėti mokesčių“ (p. 30). Tikrai įdomi santvarka, kuri reikalauja, kad paskutinėse dienose vaikščiojanti moteris pati eitų mylių mylias *mokėti mokesčių*, juolab kad pagal Luką įvykiai klostosi, švelniai tariant, ne visai taip.

Na gerai, sprendžiant iš knygos sudarytojų požiūrio, krikščionybė jiems nelabai svarbi, galų gale tegu krikščionys mokosi iš *savo* knygų. Bet *hinajaną* autoriai pavadina *teravada* (tiek to, yra skirtingų vardų, kuriais žymimi „ortodoksai“ Budos sekėjai), o trečioje visuotinėje tiesoje paaiškina, kad „tai, ką žmonės vadina *aš pats*, – tik besikei-

čiančių charakteristikų suma“ (p. 26). Bet budizme kalbama ne apie *charakteristikas*, o apie būsenas ar būkles! Tiesa, ten, kur kalbama apie „trigubą budizmo perlą“, idant būtų aiškiau, nupiešti ir trys puikiai nušlifuoti deimantai (p. 27). Jeigu tai perlai, kodėl vienas skaidrus, o kiti du – žalias ir raudonas?

Turiu pasakyti, kad ir daugybė kitų piešinių ar atvaizdų ne mažiau juokingi. Kad būtų juokingiau, pridėtas ir „Specialiųjų terminų žodynelis“ (p. 61–62), kur amžinybė apibūdinta kaip „neribotas laikas“ (jei tai laikas, kodėl jis vadinama amžinybe?), angelai – tai „bėkūnės dvasinės būtybės, simbolizuojančios įvairias dorybes, pavyzdžiui, gailestingumą“ (?! – laikykis, tritūkstantmete tradicija!), o apeigos, kad skaitytojui būtų aiškiau, apibūdinamos vienu žodžiu „ritualas“. Gal įdomu, kas gi yra ritualas? Tai jau jūsų bėda, nes prie „R“ tokio žodžio nėra (žr. žodį „apeigos“). Žodis „Apipjaustymas“ trumpai paaiškinamas kaip „ritualinė operacija, praktikuojama žydų ir ypač musulmonų“. Kodėl gi žydai tai praktikuoja ne „ypač“, o musulmonai – „ypač“?

„Aureolė. Meno kūriniuose šviesos spindesys (ratlankis) virš Dievo ar šventojo galvos.“ Pasirodo, aureolė – tik ratlankis, ir tik jis, o ne kokias nors sumautas padangas!

„Kankinys. Žmogus, kuris dėl savo tikėjimo buvo nužudytas arba pasmerktas amžinoms kančioms.“ Ką gi, tai kažkas nauja, nes lig šiol manyta, kad kankiniai pelno amžinąjį išganymą... Dar viena naujiena, kad kai kuriose religijose mirusieji deginami „iš įsitikinimo, kad to reikalauja įstatymai“.

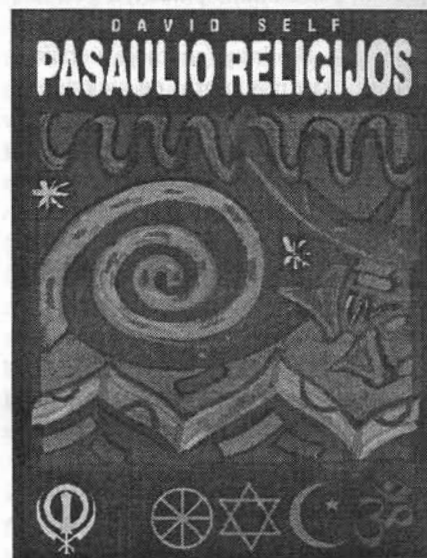
„Malonė. Dievo meilė ir pagalba, kurią žmonija gauna iš Dievo kaip išganymą arba kaip atsaką į savo maldas. Padėkos malda už kasdienį maistą.“ Patikėkit, aš pažodžiui perteikiu, kas čia parašyta – bet juk „padėkos malda už kasdienį maistą“ nėra tas pat, kas *malonė*. Ir kurių galų tas paskutinis sakinyš prikergtas?

„Pamaldumas. Žodis, vartojamas kalbant apie žmones, kurie paskyrė savo gyvenimą religijai ir griežtai laikosi jos mokymo“ – taigi paprastai parapijiečiai nėra pamaldūs, jie viską daro šiaip sau...

O teologija yra „religijos teorija“ ...

Matyt, čia diversija, nes „Šviesos“ leidykla pasižada šią knygėlę išleisti dar ir latviškai...

Antanas Serega

Dail. Simon Bull

Self D. *Pasaulio religijos*. – V.: Alma littera, 1997. – 44 p. – 5 000 egz.

Ši knyga, be abejo, gerėliau parinkta, palyginti su „Šviesos“ išleistu albumėliu. Tačiau ir vėl, leidykloms regis, nesitariant tarpusavyje, pasirenkama kuo spalvotesnė knyga, kurioje tekstas atlieka tikrai ne pirmą vaidmenį. Pasaulyje išleidžiama gausybė religinių istorinių knygų, kai kurios iš jų tapo chrestomatėmis ir kartojamos metai iš metų, tad surasti jas tikrai nesunku. Klasikinės religijų istorijos knygos rašomos ir leidžiamos Vokietijoje ir Skandinavijoje. Tik ten religijotyriminkai dažniausiai išlaiko tam tikrą padorumą, ir tekstas knygoje persveria iliustracijų kiekį. Bet Lietuvoje kažkodėl verčiami amerikoniški ar anglosaksiški perliukai, kuriuose pagrindinė informacija perteikiama paveikslėliais ar nuotraukomis. Tai nėra blogai, religijų pasaulio fotoalbumai yra įdomūs, ypač kai po nuotraukomis dar parašomos kelios teksto

eilutės. Gal vaikams ar kai kuriems suaugusiems toks šiuolaikinio religijų pasaulio įvairovės pažinimas ir yra vienintelis įmanomas. Bet religijos yra tikros ir rūšcios, reikalaujančios radikalios atsidavimo, absoliučios meilės, egzistiškai sukrečiančios, sprendžiančios gyvybės ir mirties klausimus, dažnai paradoksalios, net absurdiškos. Jeigu jos perteikiamos gražiais vaizdeliais, nereikia manyti, kad skaitytojas šitaip pažins religijų pasaulį. Jis tiesiog gauna progą pavartyti albumėlį. Jame „kažkas parašyta“ apie religijas. Skaitytojas mano „kažką supratęs“. Tai ir yra blogiausia.

Davidas Selfo parengta knygelė kaip tik tokia. Tai fotografų šėlsmas. Nuotraukos labai profesionalios, poligrafija puiki. Bet pamėginkime suprasti: po vaizdeliais parašytos eilutės, kelios koncentruotos frazės, trumpas dogmų atpasakojimas ar, pvz., iš daugialapio šventraščio pacituotas dviejų sakinių fragmentas tiesiog negali išsemti ar net primityviai reprezentuoti konkrečios religijos pasaulio.

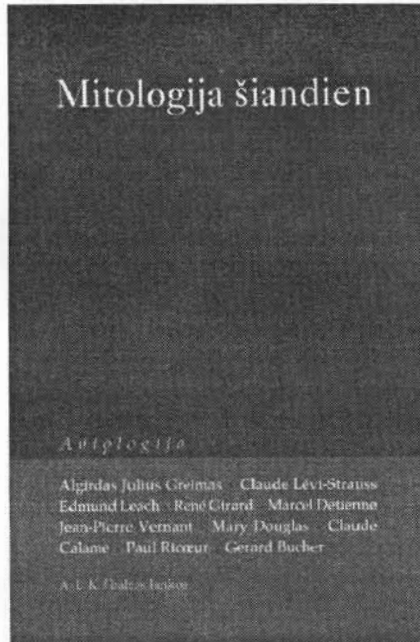
Davidas Selfas elgiasi šiek tiek ironiškai. Puikiai suprasdamas, į kokią painingą jis įklimpęs (keliolikoje puslapių reikia sutalpinti visą didžiųjų religijų pasaulį), autorius pasirenka „kieta“ kelią – jo informacija yra glausta, enciklopedinė. Visa, ką Selfas parašė, galima rasti bet kurioje enciklopedijoje, tik ten tekstas informatyvesnis. Ir viskas pateikta taip glaustai, kad ir norėdamas nerasi prie ko prisikabinti – tezės ir enciklopediniai teiginiai tiesiog nepajudinami. Autorius jaučia atsakomybę ir pagrindinius teiginius ar dalykus perteikia kondensuotomis frazėmis.

Bet vis dėlto... Pažvelgęs į popierių, tiražą, nuotraukas ir užsienio leidyklų vardus, imu graudintis... Už tokius pinigų buvo galima išleisti Fritzo Heilerio „Religijų istoriją“, Helmerio Ringgreno, Akkes Stromo religijų istorijos veikalus, Giunterio Lanczkowskio trumpų religijotyros įvadų ciklą ir t. t. Arba vieną iš trumpų religijų istorijos enciklopedijų... Arba...

Na, bet turime, ką turime. Mažai informacijos, bet daug nuotraukų. Matyt, to ir esame verti, o rimtesniems dalykams leidyklos dar nepribrendo. Gal

būt manydamos, kad mes nesame gudurčiai, jos siūlo ne tekstus, o nuotraukas. Betgi, mielieji, čia ne „Pasaulio sekas“, čia „Pasaulio religijos“...

Antanas Sereda

Dail. Vida Kuraitė

Mitologija šiandien: Antologija / Sudarė Algirdas Julius Greimas ir Teresa Mary Keane. – V.: Baltos lankos, 1996. – 311 p.

Išsyk norėčiau tarti, kad šios pastabos nėra puikios antologijos recenzija (struktūralistinės ar semiotinės mitologijos teorijos man nėra gerai žinomos). Tikrai ir nuoširdžiai džiaugiuosi, kad dabar Lietuvoje galima susipažinti su struktūralizmo korifėjų tekstais. Sunaikai įšivaizduoju, kaip knygos rengėjams teko bendradarbiauti (ar grumtis) su autoriais bei jų teisių perėmėjais, bet manau, kad tai buvo tiesiog titaniškas darbas. O kad šią antologiją turime, tiesiog nuostabu, ir tikrai reikia padėkoti a. a. Algirdui Julijui Greimui, Sauliui Žukui ir „Baltoms lankoms“, praturtinusiems mus lig šiol labai menkai pažįstamos (nors ir dažnai cituojamos) krypties antologija.

Vis dėlto kelios pastabėlės lyg ir būtų reikalingos. Labai norėčiau, kad jos nebūtų suvoktos kaip priekabas zirzimas; tiesiog kai kurie dalykai nėra iki galo aiškūs.

Pirmiausia antologijos pavadinimas „Mitologija šiandien“ tarsi rodytų, kad tai reprezentacinis sąvadas, geriausias ir įtakingiausias mitologijos darbus įglaužianti chrestomatija. Deja, tokiu atveju pasigestume visos plejados daug įtakingesnių ir autoritetingesnių mito teorinės analizės korifėjų: Karlo Kerenyi, Walterio F. Otto, Rafeale Pettazoni, Geo Widengreno ir t. t., ir pan.; vardyti galima labai ilgai. Žinoma, jokia antologija negali atitikti kiekvieno skaitytojo skonio, bet tada ji neturėtų vadinintis „Mitologija šiandien“. Sprendžiant iš autorių, tai tiesiog struktūralistinio metodo išpažinėjų arba prancūziškai ir iš dalies angliškai rašančių antropologų struktūralistų darbų sąvadas. Tai tikrai ne šiandieninės mitologijos atvaizdas, o tik vienas jos srautų, beje, ne pats perspektyviausias.

Tokių klausimų gal nekiltų, jei antologija būtų papildyta įvadiniais straipsniais, parodančiais šios metodologijos atstovų vietą bendrame mitotyros kontekste ar bent jau paaiškinančių visų struktūralistinių analizų prasmes ir reikšmes. To nėra, ir antologija iš dalies pakimba ore. Sauliaus Žuko parašytoje „Leidėjo pratarinėje“ (p. 7) užsimenama, kad anksčiau tikėtasi, jog knyga prasidės sudarytojų įvadu. Deja, Greimas pasitraukė, ir, kiek supratau, įvado idėjos atsisakyta. Tai labiau negu keista. Kur jau kur, bet „Baltų lankų“ aplinkoje įvado autorius tikrai galėjo atsirasti, jis, beje, pirštu parodomas. Jei fundamentalaus darbo nesugeba ar nenori pristatyti „Baltos lankos“ su savo bendrabarbiais ir talkininkais, kas gi gali tai padaryti? Be to, jei neapsirinku, antologija mūsų kultūrinėje spaudoje taip ir liko nerecenzuota ar bent jau negalima pasakyti, kad buvo pernelyg apipilta recenzijomis. Manding, tiesiog dėl to, kad niekas nenorėjo pasirodyti struktūralistiniu kvailėliu, „trečiuoju broliu“, bejėgiškai neišmanančiu struktūralistinių piruetų semantikos. Tokią baimę privalėjo atimti ar bent sumažinti knygoje patalpintas